

УДК 378.02 : 81(0) : 004(045)

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

2005 р., Ф.В. Хоменко

Порівняно з минулими роками комп'ютер все більше входить в наше повсякденне життя. Комп'ютери набувають все більшого значення як засіб навчання, особливо при користуванні електронними базами даних (за допомогою Інтернет) та обміну інформацією за допомогою електронної пошти. В сучасній літературі вони вважаються найбільш прогресивним та ефективним засобом навчання. Такі системи складають значну конкуренцію звичайним паперовим технологіям.

На кожному кроці ми відчуваємо присутність цих унікальних накопичувачів різної інформації: офісі, магазині, бібліотеці, в закладах освіти й науки, а також у нас дома. З появою нових технологій (швидкісних процесорів, невеликих за розміром HDD – накопичувачів з великим об'ємом пам'яті, сучасних плоских екранів) з швидким доступом до Інтернету, людина може навіть не виходячи з дому отримати різноманітну інформацію, замовити і придбати необхідну річ, а також удосконалити своє знання в професійній сфері чи навчанні.

Ще зовсім недавно комп'ютер використовувався як заміна друкарської машинки. Нові навчальні програми, електронні словники допомагають як викладачеві так і студенту в пошуках шляхів використання комп'ютерних технологій для успішного здійснення своїх цілей. За допомогою таких відомих програм, як ABBYY Lingvo 9.0, Fine Reader7.0, Prompt Translation Office 2000/2002 Gigant, з використанням продукції Microsoft Windows 98/2000/XP, Office, Explorer, Outlook Express, Linux та інших, викладач або студент може швидко знайти потрібне слово і перекласти його на ту чи іншу мову; набрати необхідний текст на екрані монітора та записати його в пам'ять; сканувати необхідні малюнки, фотографії, тексти; надіслати за допомогою E-mail (електронної пошти) необхідні текстові, графічні матеріали. Ми можемо спілкуватися між собою за допомогою Internet в режимі OFF/ON-Line, брати участі в обговоренні будь-якої теми чи проблеми в режимі Форум.

Комп'ютер об'єднує в собі можливості книги, аудіо та відео в комплексі, тому вивчати іноземну мову за допомогою його простіше.

У зв'язку зі швидким розвитком нових інформаційних та комунікаційних технологій, із зростанням кількості користувачів служб Інтернету та все більш інтенсивним використанням цих служб для навчання та здійснення іншомовної міжкультурної комунікації¹ перед методикою постає питання про роль в цих

процесах традиційних засобів навчання, які складають учбово-методичний комплекс (УМК) [2, 19]. Говорити про відмирання традиційних засобів навчання таких як підручник та УМК ще зарано. Зміни безперечно, будуть і до них потрібно готуватись вже зараз. Якщо в традиційному підручнику матеріал статичний, то в комп'ютері він подається за допомогою аудіо, відео і анімації. Усі тексти в Інтернеті є автентичними. В реальному житті людина зіштовхується з необхідністю користуватися всіма видами читання (навчальним, ознайомлювальним, оглядовим та пошуковим). Підручники іноземної мови не завжди містять потрібну кількість текстів для вищезгаданих видів читання. Ці прогалини можна заповнити за допомогою інформаційних матеріалів мережі Інтернет. Різноманітні буклети, проспекти, реклами, театральні програми сприяють навчанню того, хто вивчає читання. Ясно одне, що для швидкого користування службами Інтернет потрібно самому викладачу, а не тільки студенту навчитися мовам, етикету спілкування в Інтернет та ін. Це тільки одна сторона.

При навчанні фонетиці за допомогою ПК часто використовується засіб візуалізації вимови [3, 77]. В граматиці – формування навичок читання та аудіювання, навички письма, контроль знань на основі тестів, а також довідково-інформаційна підтримка. В лексиці – пошук невідомих слів в електронних словниках, розширення пасивного та активного словників студентів. За допомогою спеціальних ігрових програм можна навчитися мовленню, перекладу.

Велику роль можуть відігравати мультимедійні системи. Поки ще їх не дуже достатньо, але вже зараз можна говорити про майбутнє цих систем. За допомогою цих систем інформацію можна подавати безпосередньо на екран або просто на стіну аудиторії з ПК, відеомагнітофону через сучасні відео проектори. Можна подавати різні таблиці, діаграми, відеофільми або навіть самому зробити свій комп'ютерний відео-ролик та озвучити його. Тобто, маючи таку систему, відпадає потреба в комп'ютерному класі. Перед викладачем та студентами відкривається великий горизонт творчості. Переваги використання таких систем, як і відео, є в тому, що інформація поступає одночасно по двох каналах – зоровому й слуховому, що підвищує щільність подачі матеріалу та дозволяє, таким чином, засвоїти його більший об'єм за одиницю часу [4, 76].

Складність та недоліки такого застосування комп'ютерних технологій в тому, що таких систем ще дуже мало, немає чіткої методики їх, використання для навчання іноземним мовам, потребує багато часу на підготовку до заняття, але попри все, успішно використовується на презентаціях, захистах дисертацій, відкритих заняттях. Головне в тому, що інформацію можна подавати практично з будь-якого носія - це може бути відеокасета, CD-ROM, відеокамера або екран ПК. В процесі подання матеріалу можна робити різні вправи, впровадити ігрові ситуації, зупинити демонстрацію ("стоп-кадр") та обговорити побачене, проробити в діалогах, розіграти ту чи іншу сцену, обговорити граматичні чи фонетичні явища та ін. Ефективність роботи з мультимедійними системами залежить від правильного

підбору учбового матеріалу для занять. При цьому треба врахувати багато параметрів: це відповідність рівня мовної підготовки студентів, швидкість мовлення, якість зображення та звуку, цінність з мовної точки зору та пізнавальної та ін. Тому при застосуванні навчального матеріалу треба враховувати якість носія інформації, тобто бажано, щоб ці носії були ліцензованими. Зараз вже є багато мультимедійних навчальних програм різного призначення.

При створенні мультимедійних програм слід брати до уваги принцип комунікативного підходу до навчання іноземній мові. Використання цих програм дозволяє моделювати мовну ситуацію, ситуації реального спілкування [5, 104]. Інтерактивні мультимедійні навчальні програми допомагають підвищити рівень сприйняття інформації, реалізувати комплексний підхід до навчання іноземним мовам, можливість одночасно навчати всім видам мовної діяльності в їх взаємозв'язку. Завдяки спеціально розробленим програмам можна вивчати мову в своєму індивідуальному темпі та послідовності, що дозволяє приймати до уваги психологічні особливості кожного студента.

Очевидно, що зростаючі можливості застосування інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі створюють передумови для таких напрямків інтенсифікації освітнього процесу, як:

- індивідуалізація і диференціація процесу навчання;
- здійснення контролю зі зворотним зв'язком, з діагностикою помилок за результатами навчання й оцінкою результатів навчальної діяльності;
- комп'ютерна візуалізація навчальної інформації;
- створення і використання інформаційних баз даних, необхідних у навчальній діяльності, і забезпечення доступу до мережі інформації;
- автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності;
- здійснення самопідготовки, самоконтролю в процесі засвоєння навчального матеріалу.

Організація таких видів навчальної діяльності як інтерактивний діалог, керування реальними об'єктами, моделювання й імітація досліджуваних об'єктів, явищ і процесів дозволяють реалізувати перераховані вище можливості, а також дозволяють:

- створювати методики, орієнтовані на розвиток творчого мислення тих, кого навчають;
- підсилити мотивації навчання;
- перевести на більш високий рівень естетичне виховання;
- розвивати комунікативні здібності й ефективно формувати уміння приймати оптимальне рішення або пропонувати варіанти рішення в складній ситуації.

Одним зі шляхів реалізації описаних можливостей засобів навчання, що функціонують на базі інформаційних і комунікаційних технологій, ми бачимо в застосуванні мультимедійних технологій. Мультимедійні технології (multimedia – дослівно “многосередність”) – ефективна інформаційна технологія, що є однією з перспективних для використання в сфері комунікацій. Мультимедійні технології дозволяють інтегрувати аудіовізуальну інформацію, представлену в різній формі (відеофільм, текст, графіка, анімація, слайди, музика), використовуючи при цьому можливості інтерактивного діалогу. Педагогічні цілі використання мультимедійних технологій визначаються можливістю підвищення мотивації навчання емоційного сприйняття інформації, формування умінь реалізовувати різноманітні форми самостійної діяльності по обробці інформації. Серед найважливіших достоїнств засобів мультимедіа, у першу чергу, слід зазначити можливість створення з їхньою допомогою інтерактивних презентацій.

В залежності від призначення розрізняють наступні типи презентацій:

- торговельні, призначені для використання торговельними агентами, які дозволяють за короткий час представити всю необхідну інформацію про товар;
- маркетингові, призначені для надання основних зведень про пріоритетні напрямки діяльності компанії і продукції, що вона випускає;
- корпоративні “широкоформатні” презентації, призначені для проведення фінансових презентацій і презентацій для служб по роботі з персоналом;
- навчальні, призначені для:
 - а) проведення презентацій-семінарів (знайомство, порівняльний аналіз продукції, що випускається, огляд поточного стану ринку, навчання);
 - б) самоосвіти, де можна одержати будь-які інформацію за допомогою інтерактивних мультимедійних систем.

На основі проведеного аналізу літератури можна зробити висновок, що презентація дуже широко використовується при навчанні фахівців економічних спеціальностей (економіка, бізнес, реклама тощо). У гуманітарній області вона використовується в спрощеному виді і поки що не розглядається як педагогічна технологія в ракурсі інформаційних технологій.

Відомо, що мультимедійні навчальні презентації призначені в допомогу викладачеві і дозволяють зручно і наочно представити навчальний матеріал, при цьому навіть самі складні теми можна піднести так, що ті, кого навчають, будуть засвоювати матеріал без напруження та з інтересом. Застосування навіть найпростіших графічних візуальних засобів є в процесі навчання надзвичайно ефективним. Творче сполучення в навчальному процесі

мультимедійних презентацій і вивчення на практиці звичайно, дає прекрасні результати.

Прийнято розрізняти три основних типи навчальних презентацій:

1) *зі сценарієм*: прекрасно підходить для виступу на семінарі; з їхньою допомогою можна постійно підтримувати інтерес аудиторії до інформації, що представляється, змінювати послідовність викладу матеріалу в міру необхідності під час заняття або настроїти презентацію з урахуванням конкретної аудиторії перед початком заняття;

2) *інтерактивні*: дозволяють студентам освоювати матеріал самостійно, досвідченим й інтерактивним шляхом, підсилюючи ефективність процесу навчання.

3) *що само виконуються*: застосовуються з метою навчання, дозволяючи в простій і наочній формі охопити ту або іншу тему.

Таким чином презентація може виступати ефективним засобом як педагогічна технологія.

“...Умовою ефективної інтеграції мультимедійних технологій у процес навчання є наявність керуючого мультимедійного середовища, структура якого містить у собі всі складені компоненти мультимедійних технологій і єдиний інтерактивний спосіб доступу до них як з боку педагога, так і з боку того, якого навчають... Методика навчання використанню мультимедійних технологій майбутніх вчителів-предметників базується на принципі рівневої диференціації змісту пізнавального процесу, що дозволяє реалізувати на практиці підготовку всіх категорій студентів для реалізації активної діяльності під час навчального процесу і переносу отриманих знань, умінь і навичок у нову ситуацію... Критерієм сформованості для тих, що навчаються знань, умінь, навичок використання мультимедійних технологій є володіння теоретичними положеннями когнітивної психології про методи пізнання; уміння реалізації вираження ідеї, образу, процесу, поняття в середовищі текстового процесора, засобами звуку, візуальними засобами, графічними засобами; уміння використовувати програмно-технічне забезпечення мультимедійних технологій; уміння інтегрувати всі інформаційні компоненти в єдине мультимедійне навчальне середовище; уміння використовувати глобальну мережу Internet для пошуку інформації і її цілеспрямованого застосування в мультимедійному навчальному середовищі; уміння реалізації інтерактивної взаємодії з мультимедійним навчальним середовищем” [1, 8].

Впровадження комп'ютерних технологій у процес навчання, дозволяє звільнити його від старих засобів ТЗН та повністю перейти на комп'ютер з великим розмаїттям його переваг в різних видах діяльності, як в класі так і самостійно. Для покращення роботи викладачів необхідно організувати підготовку та перепідготовку викладачів, проводячи для них цикли лекцій і практичних занять з

теорії і практики педагогічної діяльності з використанням електронно-звукових та інформаційних технологій [6, 15].

На сам кінець з усього сказаного вище можна зробити висновок, що комп'ютерні технології вносять в наше життя нові корективи. Педагогічні науки не встигають за розвитком наукових знань. Новітні технології з'являються мов гриби після дощу і нам треба уважно відслідковувати все раціональне, що вони несуть з собою та використовувати в своїй діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Анисимова О.Е.* Теоретические основы и методология использования мультимедийных технологий в обучении. Автореф. дис. ... д. пед. наук: 13.00.02 / Российский гос. педагогический ун-т им. А.И. Герцена. — С.-Пб., 2002. — 32 с.
2. *Бориско Н.Ф.* Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникационных технологий (Интернет) // *Іноземні мови.* — 2001. — № 3. — С. 10-21.
3. *Карамышева Т.В.* Изучение иностранных языков с помощью компьютера в вопросах и ответах. — С.-Пб.: Союз, 2001. — 191с. — (Серия «Изучаем иностранные языки»)
4. *Новые технологии коммуникативно-ориентированного обучения иностранным языкам в неязыковом вузе* // . Сборник научных трудов Московского лингвистического университета — М., 2000. — 135 с.
5. *Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземним мовам: Зб-к наук. праць / В.Е. Краснопольський та ін. (уклад.); О.Л. Голубченко /ред./.* — Луганськ: Східно-український національний ун-т ім. Володимира Даля, 2003. — 128 с.
6. *Трофимов О.Е.* Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання. Автореф. Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ.педагогічний ун-т. ім. Г.С. Сковороди. — Х., 2002. — 19 с.

